

Warszawa, 1 lutego 2021 r.

SN.0201.1.2021

Zarządzenie nr 1/2021 Dyrektora Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk
z dnia 1 lutego 2021 r.**w sprawie Polityki otwartości Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk**

Na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. z 2019 r. poz. 1183, z p.zm.), w celu stosowania Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1290/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiającego zasady uczestnictwa i upowszechniania dla programu "Horyzont 2020" – programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020) oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1906/2006 (Dz. Urz. UE L. 347 z 20.12.2013 r. str. 81, z późn. zm.), Zalecenia Komisji (UE) 2018/790 z dnia 25 kwietnia 2018 r. w sprawie dostępu do informacji naukowej oraz jej ochrony (Dz. Urz. UE L. 134 z 31.05.2018 r. str. 12) oraz zaleceń Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego zawartych w dokumencie „Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce” z dnia 23 października 2015 roku, zarządza się, co następuje:

§ 1

Wprowadza się „Politykę otwartości Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk”, stanowiącą załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

DYREKTOR
INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
prof. dr hab. Mikołaj Sokołowski

POLITYKA OTWARTOŚCI

INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH POLSKIEJ

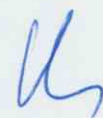
AKADEMII NAUK

Opracowanie: Mateusz Franczak, Marta Błaszczczyńska, Maciej Maryl

Chcąc zapewnić wszystkim dostęp do wiedzy bez ograniczeń, które nie są konieczne, dążąc do uniknięcia powtarzania już wykonanej pracy i kierując się zasadami transparentności, wierząc, że wolny dostęp do wyników badań umożliwi powszechny postęp nauki, Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk (dalej: Instytut) wprowadza niniejszym Politykę Otwartego Dostępu Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w odniesieniu do publikacji naukowych i danych badawczych wydanych w Instytucie (dalej: Polityka).

Wdrożenie zasad Polityki Otwarości umożliwi Instytutowi oraz adresatom jego działalności szerokie i efektywne korzystanie z zasobów Instytutu oraz prac finansowanych z jego środków. Przyjęcie regulacji dotyczących publikowania utworów w otwartym dostępie oraz określonych standardów technicznych ich udostępniania zwiększą skuteczność działań Instytutu oraz będą służyć indywidualnym i instytucjonalnym odbiorcom tej działalności.

Instytut inicjuje działania mające na celu rozpowszechnienie otwartego dostępu do wiedzy oraz do wyników badań prowadzonych przez pracowników (danych badawczych i publikacji) na poziomie narodowym i międzynarodowym. Należy także do międzynarodowego konsorcjum OPERAS (Open Access in the Scholarly Research Area through Scholarly Communication) działającego na rzecz otwartej nauki. Ponadto, podjęte

działania wpisują się w wytyczne z zakresu otwartej nauki formułowane na poziomie krajowym, europejskim i międzynarodowym.

§1. Postanowienia ogólne

1. Polityka otwartości (dalej: Polityka) reguluje zagadnienia związane z publikacjami naukowymi i danymi badawczymi w Instytucie.
2. Wytyczne i obowiązki wynikające z Polityki dotyczą wszystkich pracowników Instytutu zatrudnionych w ramach stosunku pracy i doktorantów. Zaleca się, aby osoby współpracujące naukowo z Instytutem w innych formach, w tym na zasadzie wolontariatu, oraz pracownicy emerytowani afiliujący swoje prace w Instytucie stosowali się do niniejszych zasad Polityki Instytutu.
3. Polityka nie narusza praw i obowiązków wynikających z "Regulaminu zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, zarządzania prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych", załącznika do uchwały z dnia 24 marca 2015 roku Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN, a w szczególności zobowiązania Autorów i Autorów do rozpowszechniania utworów naukowych w sposób, który nie doprowadzi do pozbawienia ochrony prawnej innych rezultatów twórczych.
4. Polityka nie narusza obowiązków wynikających z przepisów kancelaryjno-archiwalnych.
5. Polityka uwzględnia obowiązki pracowników naukowych oraz ich pracodawców, określone w opublikowanej przez Komisję Europejską w 2005 roku "Europejskiej Karcie Naukowca", która powstała, by wesprzeć rozwój europejskich badań

naukowych oraz zapewnić lepszą jakość życia naukowcom pracującym w Unii Europejskiej.

6. Pojęcia należy rozumieć wedle następujących definicji:

a) Dobro intelektualne - utwory będące przedmiotem prawa autorskiego i przedmioty praw pokrewnych, bazy danych oraz przedmioty prawa własności przemysłowej i know-how;

b) Publikacje - dobra intelektualne wymienione poniżej:

i. publikacje w czasopismach naukowych;

ii. publikacje w recenzowanych materiałach z konferencji;

iii. monografie oraz rozdziały w książkach zbiorowych;

iv. rozprawy doktorskie;

v. szara literatura, tj. preprinty - maszynopisy publikacji z punktów i.-iii. w wersji złożonej wydawcy, prezentacje z konferencji, raporty;

c) Dane badawcze - dane zebrane lub wytworzone jako materiał do analizy w ramach badań naukowych prowadzonych w Instytucie;

d) Numer DOI - *Digital Object Identifier*, identyfikator nadawany publikacji cyfrowej, przypisany do niej na stałe;

e) Metadane - dane o danych, zawierające szczegółowe informacje o publikacjach wymienionych w punktach b-c wyżej, czyli wg. Rozporządzenia MSWiA z dnia 30 X 2006 r., "zestaw logicznie powiązanych z dokumentem elektronicznym usystematyzowanych informacji opisujących ten dokument, ułatwiających jego wyszukiwanie, kontrolę, zrozumienie i długotrwałe przechowanie oraz zarządzanie";

f) Otwarte czasopisma i książki - czasopisma i książki udostępniane w internecie bez dodatkowych opłat dla czytelników;

g) „Złota droga” – publikowanie w otwartych czasopismach i książkach naukowych;

h) „Zielona droga” – deponowanie efektów prac w repozytorium;

i) embargo - okres, w którym publikacja naukowa nie jest powszechnie dostępna ze względu na ograniczenia nałożone przez wydawcę lub dostawcę treści. Okres embargo ustalają wydawcy publikacji naukowych i to od ich decyzji zależy czas jego trwania. Termin embargo bywa używany zamiennie z terminem „okres karencji”.

7. Podmioty i ich role należy rozumieć wedle następujących definicji:

a) Autor(ka) - osoba, która stworzyła dobro intelektualne;

b) Biblioteka IBL PAN (dalej: Biblioteka) - Biblioteka Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, będąca instytutowym operatorem Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych RCIN;

c) Wydawnictwo IBL PAN (dalej: Wydawnictwo) - podmiot odpowiedzialny za wydawanie Publikacji afiliowanych przy IBL PAN oraz zgłaszanie ich do Repozytorium;

d) Czasopisma IBL PAN (dalej: Czasopisma) - czasopisma afiliowane przy IBL PAN, wydawane lub współwydawane przez IBL PAN;

e) Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych RCIN (dalej: Repozytorium) - narzędzie informatyczne służące do deponowania, przechowywania i udostępniania w Internecie bieżącego dorobku naukowego Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauki oraz innych instytutów naukowych;

- f) Archiwum IBL PAN (dalej: Archiwum) - Archiwum Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, przechowujące dokumentację powstałą w wyniku działalności Instytutu Badań Literackich PAN, w tym m.in. materiały dotyczące badań prowadzonych przez pracowników naukowych;
- g) Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN (dalej: CHC) - pełni rolę ekspercką i koordynującą pomiędzy Autor(k)ami, Wydawnictwem, Czasopismami, Biblioteką i Repozytorium w sprawach związanych z realizacją Polityki oraz wspomagającą w procesie otwierania dostępu do publikacji i danych badawczych;
- h) Pełnomocniczka/Pełnomocnik ds. otwartej nauki (dalej: Pełnomocnik) - osoba zatrudniona w Instytucie, będąca członkiem zespołu CHC. Pełni rolę ekspercką oraz wspomagającą w procesie otwierania dostępu do publikacji i danych badawczych, informuje o Polityce, promuje wiedzę na temat praw i obowiązków pracowników Instytutu wynikających z Polityki, doradza w zakresie najlepszych praktyk zgodnych z Polityką, edukuje adresatów polityki w zakresie otwartego dostępu oraz monitoruje realizację Polityki.

§2. Otwarty dostęp do publikacji

1. Autorki i Autorzy IBL PAN oraz Wydawnictwo zapewniają otwarty dostęp do swoich publikacji, tak otwarty jak to możliwe, na tyle zamknięty, na ile to konieczne.
  - a. Otwarty dostęp do publikacji pracowników i współpracowników Instytutu oraz publikacji wydawanych przez Instytut zapewnia Repozytorium przy współpracy Wydawnictwa (zob. par 3.);

- b. Autorki i Autorzy IBL PAN zobowiązani są deponować w Repozytorium swoje dzieła opublikowane przez czasopisma i wydawców zewnętrznych (zob. par. 3);
  - c. Wymagane jest deponowanie bieżących publikacji, ale zachęca się również do umieszczania w Repozytorium publikacji archiwalnych.
2. Autorki i Autorzy IBL PAN uzgadniają realizację zobowiązań ze współautor(k)ami publikacji (w przypadku utworów współautorskich), jak również z autor(k)ami oryginałów (w przypadku utworów stanowiących opracowanie, np. tłumaczenie już istniejących publikacji).
3. Publikacja w otwartym dostępie w Repozytorium ma pierwszeństwo względem publikacji w portalach społecznościowych przeznaczonych dla środowiska akademickiego, które regulują dostęp do publikacji i danych użytkowników na podstawie interesu komercyjnego. Zaleca się zamieszczanie artykułów w repozytorium instytucjonalnym lub innych otwartych repozytoriach prowadzonych przez podmioty akademickie i publiczne. Zaleca się, aby publikacje były udostępniane na licencjach niewyłącznych.
4. Publiczne udostępnienie, o którym mowa w ust. 1 powyżej, zapewnia się niezwłocznie po opublikowaniu utworu. W wyjątkowych przypadkach Dyrekcja IBL PAN lub Dyrektor Wydawnictwa (w zakresie §4 ust. 3, jeśli zostało nałożone embargo) mogą wyrazić zgodę na czasowe lub trwałe ograniczenie otwartego dostępu do publikacji.

§3. Deponowanie dzieł przez Autorki i Autorów

1. Autorki i Autorzy IBL PAN zapewniają otwarty dostęp do swoich publikacji poprzez:

N

- a) Deponowanie publikacji w Repozytorium ("zielona droga") albo publikowanie ich w czasopismach działających na zasadach otwartego dostępu ("złota droga") tak, aby każdy mógł mieć do niej dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z niej wraz z udzieleniem stosownych licencji;
- b) Należy jasno informować, w jaki sposób można wykorzystać daną publikację. Licencje i prawa powinny być oznaczone w jasny i przejrzysty sposób. W przypadku wątpliwości należy skonsultować się z Pełnomocniczką lub Pełnomocnikiem ds. otwartej nauki (otwartanauka@ibl.waw.pl);
- c) Zaleca się, by Autorzy i Autorki podpisujący umowę wydawniczą z wydawcami zewnętrznymi oraz z czasopismami spoza Instytutu unikali przenoszenia na tychże wydawców autorskich praw majątkowych lub udzielania licencji wyłącznych, które uniemożliwiają późniejsze wykorzystanie publikacji. Jeśli nie ma takiej możliwości, rekomenduje się zamieszczenie w umowie klauzuli pozwalającej na umieszczenie artykułu lub jego preprintu w Repozytorium, najlepiej bez okresu embargo;
- d) Zaleca się używanie wolnych licencji Creative Commons Uznanie autorstwa wersja 3.0 lub późniejsza (CC-BY) lub Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach wersja 3.0 lub późniejsza (CC-BY-SA). Decyzja o udzieleniu licencji Creative Commons (CC) należy do Auterek i Autorów. Polityka zaleca stosowanie licencji CC, ponieważ pozwalają one na szersze użytkowanie publikacji, w tym dalsze jej udostępnianie, wzrost wskaźnika cytowań Auterek i Autorów oraz zwiększenie wpływu prowadzonych badań.

2. Autor lub Autorka chcący zdeponować w Repozytorium publikację, która została wydana poza Wydawnictwem IBL PAN, przesyła do Biblioteki wypełnione

zgłoszenie, stanowiące Załącznik nr 1, w celu uruchomienia procedury udostępnienia publikacji online. Szczegółowy opis deponowania publikacji w Repozytorium przez Autorki i Autorów znajduje się w Załączniku nr 2.

3. W sytuacjach niestandardowych konsultacji i pomocy udzielają Pełnomocniczka lub Pełnomocnik ds. otwartej nauki.

§4. Publikacje Instytutu

1. Artykuły ze wszystkich Czasopism afiliowanych przy IBL PAN są dostępne w otwartej wersji elektronicznej od chwili publikacji.
2. Instytut będzie dążył do otwarcia dostępu do wszystkich publikacji wydawanych przez Wydawnictwo. Wydawnictwo we współpracy z Biblioteką starają się zapewnić jak najszerszy dostęp do publikacji afiliowanych przy Instytucie.
3. Wydawnictwo zawiera z Autor(k)ami umowy, które umożliwią opublikowanie utworów w otwartym dostępie natychmiast po publikacji lub - w wyjątkowych okolicznościach - po upływie ustalonego okresu. Rekomenduje się jak najkrótsze embargo, nie dłuższe niż 12 miesięcy. Coraz częściej instytucje finansujące badania, jak Narodowe Centrum Nauki czy Komisja Europejska, wymagają publikacji otwartej bez embarga.
4. Wydawnictwo przekazuje publikacje wraz z metadanymi do Repozytorium, a Biblioteka zobowiązuje się do udostępniania złożonych publikacji swoim czytelnikom. Metadane dotyczące nowych publikacji powinny być przekazywane przez autorów w momencie zgłaszania swoich publikacji do wydania w Czasopismach i Wydawnictwie IBL PAN. Publikacje będą wprowadzane do RCIN na podstawie metadanych przekazanych przez autorów, a następnie umieszczanych w

katalogu bibliotecznym zgodnie z wersją papierową danego utworu. Jeżeli publikacja cyfrowa nie może pojawić się w otwartym dostępie, dostęp do niej może być ograniczony do komputerów stacjonarnych znajdujących się w Bibliotece.

5. Wydawnictwo deponuje publikacje w Repozytorium, przesyłając zgłoszenie, stanowiące Załącznik nr 1, w celu uruchomienia procedury udostępnienia publikacji online.
6. Wydawnictwo oraz Czasopisma współpracują z platformami zapewniającymi otwarty dostęp do artykułów naukowych (m.in. Open Edition) i dążą do zamieszczania na nich swoich publikacji, także archiwalnych, by umiędzynarodowić dystrybucję i zwiększyć zakres odbiorców. Prace te finansowane są ze środków Instytutu i wpływów z grantów i dotacji wydawniczych.
7. Wydawnictwo i Czasopisma kierują się zasadami Komitetu ds. Etyki Publikacyjnej Committee of Publication Ethics (COPE), które wyznaczają standardy etyczne komunikacji naukowej. Pełna treść Etyki wydawniczej znajduje się w Zał. nr 6 do Polityki.
8. Redakcja Czasopisma zobowiązana jest do wprowadzenia do dystrybucji wersji elektronicznej czasopisma w wolnym dostępie, oraz zarejestrowania Czasopisma do DOAJ (Directory of Open Access Journals), o ile platforma, na której pojawia się publikacja, nie czyni tego automatycznie. DOAJ jest międzynarodową bazą ułatwiającą wyszukanie recenzowanych czasopism naukowych, które są udostępnione w otwartym dostępie.
9. W przypadku monografii i innych publikacji książkowych, Wydawnictwo zobowiązane jest do wprowadzenia ich do dystrybucji w wersjach elektronicznych w wolnym dostępie, a następnie zgłoszenie ich do DOAB (Directory of Open Access Books), o ile platforma, na której pojawia się publikacja, nie czyni tego

automatycznie. DOAB jest międzynarodową bazą ułatwiającą wyszukiwanie recenzowanych książek naukowych, które są udostępnione w otwartym dostępie.

§5. Dane badawcze

1. Pracownicy naukowci zbierają i tworzą dane badawcze oraz korzystają z nich w trakcie swojej pracy. Informacje o tym, czym są dane badawcze w humanistyce i jak z nimi postępować zawiera załącznik nr 3.
2. Prawidłowe przechowywanie danych badawczych umożliwia sprawdzenie i replikację uzyskanych wyników badań, a także ponowne wykorzystanie istniejących danych do innych analiz.
3. Osoby dysponujące danymi badawczymi wykorzystywanymi w pracach naukowych prowadzonych w Instytucie, dokładają wszelkich starań w celu zapewnienia otwartego dostępu do nich wraz z powiązаныmi metadanymi, w szczególności poprzez:
  - a) opracowanie Planu Zarządzania Danymi Badawczymi (Data Management Plan), określającego zasady zarządzania danymi w trakcie i po zakończeniu badań, precyzującego rodzaje danych zbieranych, przetwarzanych lub wytwarzanych w trakcie badań, określającego stosowane w odniesieniu do danych metodologie i standardy, a także zasady udostępniania danych, ich przechowywania w ramach projektu, oraz deponowania w Repozytorium i przekazywania do Archiwum po jego zakończeniu;
  - b) aktualizację Planu Zarządzania Danymi Badawczymi w trakcie trwania badań, o ile zachodzi taka konieczność;

- c) zdeponowanie danych badawczych w Repozytorium. Rekomenduje się deponowanie również w innych wyspecjalizowanych repozytoriach, np. Repozytorium Otwartych Danych CeON, Zenodo;
  - d) jeśli to możliwe, zaleca się publiczne udostępnienie danych badawczych tak by każdy miał do nich dostęp w czasie i miejscu przez siebie wybranym bez ograniczeń prawnych, np. wraz z udzieleniem wolnej licencji.
4. Zaleca się, by dane badawcze były zbierane, przechowywane i wykorzystywane zgodnie z międzynarodowym standardem FAIR Data. FAIR jest akronimem czterech wytycznych wobec danych:
- “Findable” -- można je z łatwością wyszukać;
  - “Accessible” -- są dostępne dla wszystkich;
  - “Interoperable” -- można je połączyć z innymi danymi;
  - “Reusable” -- istnieje możliwość ich ponownego wykorzystania.
5. Dostęp do danych badawczych obejmuje również metadane.
6. Instrukcja oraz szczegółowe informacje dotyczące opracowania Planu Zarządzania Danymi Badawczymi znajdują się w Załączniku nr 3.

§6. Pełnomocniczka/Pełnomocnik ds. otwartej nauki

1. W IBL PAN działa Pełnomocnik do spraw otwartej nauki (dalej: Pełnomocnik), wyznaczony przez Dyrektora Instytutu.
2. Do zadań Pełnomocnika należy:
  - a) informowanie o Polityce i popularyzacja otwartego dostępu w Instytucie;

- b) koordynacja działań związanych z prowadzeniem polityki otwartego dostępu w Instytucie (m. in. Repozytorium, otwarte dane zamieszczane przez pracowników Instytutu);
- c) doradzanie w zakresie najlepszych praktyk zgodnych z Polityką;
- d) edukacja adresatów Polityki w zakresie otwartego dostępu do publikacji i danych badawczych;
- e) pomoc pracownikom Instytutu w uzyskiwaniu zgody na upowszechnienie utworów publikowanych poza Instytutem w otwartym dostępie;
- f) monitorowanie realizacji przyjętych założeń polityki otwartego dostępu w Instytucie;
- g) doradzanie w sprawach związanych z tworzeniem i rozbudowywaniem infrastruktury cyfrowej w Instytucie w zakresie publikacji wyników badań i danych badawczych;
- h) wypracowanie strategii i wprowadzanie działań służących jak najlepszemu wykorzystaniu cyfrowych zasobów Instytutu;

3. Pełnomocnik przedstawia Dyrekcji Instytutu raport na temat realizacji Polityki za poprzedni rok do końca pierwszego kwartału następnego roku i po uzyskaniu jego zatwierdzenia, publikuje go na stronie internetowej Instytutu.

Załączniki

1. Wzór formularza zgłoszeniowego do Repozytorium
2. Procedura deponowania publikacji w Repozytorium
3. Wskazówki dotyczące zarządzania danymi badawczymi
4. Zasady etyki wydawniczej Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk

